

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.2\(355\).29-35](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.2(355).29-35)
УДК 316.776:[070.16:077](477-651.2:470-651.1)(045)

Людмила Дем'яненко,
кандидатка філологічних наук,
старша наукова співробітниця НБУВ
demjanenkol@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5160-2736>

Євгенія Глуцук,
молодша наукова співробітниця
Фонду Президентів України НБУВ
EvgenijaGlu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9137-7318>

Дезінформація як засіб російсько-українського протистояння

У статті проаналізовано наукові дослідження, присвячені дезінформаційним викликам загалом і в контексті російсько-українського протистояння зокрема. Розглянуто підходи до висвітлення теми дезінформації в українських дослідженнях з урахуванням змін інформаційних загроз. Приділено увагу ролі науковців, журналістів та аналітиків у фіксації фактів, спростуванні фейків і протидії маніпулятивним наративам. Наведено окремі наукові підходи до класифікації дезінформації. Констатовано, що в науковому дискурсі зростає кількість досліджень, присвячених інформаційній війні та стратегіям протидії дезінформації. Наголошено на важливому значенні документування правди в контексті інформаційної безпеки. Зауважено про актуальність порушеної проблематики, що зумовлено потребою формування стійкої національної пам'яті та захисту інформаційного суверенітету України.

Ключові слова: дезінформація; протидія; російсько-українське протистояння; національна безпека; інформаційний суверенітет; інституції; бібліотеки

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми зумовлена глибокими трансформаціями у сфері інформаційної безпеки, які супроводжують сучасні збройні конфлікти. Російсько-українське протистояння, що триває від 2014 р. і перейшло у фазу повномасштабного вторгнення 2022 р., супроводжується не лише бойовими діями, а й цілеспрямованою інформаційною агресією з боку РФ. Дезінформація, фейки, маніпуляції, кіберпропаганда стали невіддільними елементами сучасного гібридного протистояння, що потребує ґрунтовного наукового дослідження й осмислення.

Особливої значущості набуває вивчення способів відображення й інтерпретації дезінформаційних кампаній у науковій, публіцистичній і медійній площинах. Науковий підхід дає змогу відстежити динаміку дослідження цього явища, виявити провідні наративи, тематику, підходи й методології, які застосовують українські науковці. У цьому контексті важливо не лише фіксувати факти дезінформації, а й дослідити, як їх осмислено у фаховій літературі, наскільки активно академічна спільнота реагує на інформаційні виклики та як змінюється фокус її уваги.

Питання використання джерельної бази, а саме: офіційних документів, аналітичних звітів, результатів моніторингу медіа, контент-аналізу соціальних мереж і наукових публікацій, потребують окремої уваги. Аналіз таких матеріалів дає змогу виявити закономірності, засоби й інструменти дезінформаційної діяльності противника, що є важливим для форму-

вання ефективної державної політики у сфері інформаційної безпеки.

Мета статті полягає в систематизації наявного наукового доробку щодо проблеми дезінформації; дослідженні підходів до вивчення дезінформації як засобу російсько-українського протистояння та визначенні її ролі у висвітленні подій, формуванні національної суспільної свідомості й історичної пам'яті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз досліджень і публікацій. Останніми роками темі дезінформації, особливо в контексті російсько-української війни, дослідники приділяють дедалі більше уваги. Якщо до 2014 р. проблематику розглядали переважно в межах загальних питань інформаційної безпеки, медіаосвіти чи журналістської етики, то після початку агресії РФ проти України інтерес до теми зріс у геометричній прогресії.

На основі опрацьованих досліджень і публікацій з обраної тематики, літературу до пропонованої статті було систематизовано за такими напрямками:

- дезінформація під час війни: методи, канали поширення, виявлення й боротьба з дезінформацією;
- дезінформація в інтернеті;
- вплив дезінформації на національну безпеку;
- методи боротьби міжнародних організацій з дезінформацією;
- співпраця України з міжнародними організаціями в контексті інформаційної безпеки.

Розглянемо докладніше наукові дослідження, присвячені дезінформації загалом і в контексті російсько-українського протистояння зокрема.

Дезінформація під час війни: поширення та протидія

О. Миронюк у праці "Дезінформація: як розпізнати та боротися" констатує, що розвиток технологій у сфері масової комунікації спричиняє серйозні виклики для України й світу [1]. Авторка аналізує міжнародні підходи до її регулювання та наголошує на важливій ролі журналістів і медіаграмотності громадян. Такий досвід, на наш погляд, може бути цінним і для нашої країни. У статті подано чітке визначення терміна дезінформації, зокрема авторка спирається на авторитетні джерела, як-от Кембриджський словник, документи ООН та ОБСЄ, що підвищує наукову цінність публікації.

У публікації О. Куницького "Як Україна протистоїть дезінформаційним кампаніям РФ" розглянуто основні інструменти та стратегії, які наша держава застосовує для протидії інформаційним загрозам з боку країни-агресорки [2]. Дослідник аналізує проблему трансформації кремлівської дезінформації, канали поширення, заходи з блокування проросійських ресурсів, а також роль волонтерських ініціатив у викритті фейків. Приділено увагу питанню захисту громадян від впливу російської пропаганди. Важливо, що у статті подано низку практичних рекомендацій щодо зміцнення інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни. Автор демонструє реакцію нашої країни на інформаційну агресію, висвітлює діяльність державних і громадських інституцій, що формує практичне підґрунтя для подальшого дослідження. Водночас не завадило б провести ґрунтовніший аналіз ефективності наявних заходів, а також навести дані опитування чи статистики, що підтверджують їхню дієвість.

І. Кушнір і С. Адамчук у публікації "Протидія дезінформації: організаційно-правовий аспект" також проаналізували поняття дезінформації, але з погляду правового регулювання та її виявів як соціального явища в умовах сучасного інформаційного суспільства [3]. Автори зазначають, що поширення дезінформації зазвичай відповідає конкретній меті ініціатора, основним завданням є введення аудиторії в оману, кінцева мета може варіюватися, а дезінформація є продуктом навмисної діяльності. Визначення терміна збігається із запропонованим О. Миронюк — усі дослідники наголошують на навмисності поширення неправдивих чи викривлених відомостей з метою введення в оману. У праці І. Кушнір і С. Адамчук дефініцію подано в більш формалізованій, юри-

дично орієнтованій формі, з акцентом на правових наслідках і механізмах протидії. Автори зауважують, що важливим документом, який визначає основні напрями протидії таким загрозам, є Стратегія інформаційної безпеки, ухвалена 2021 р. Радою національної безпеки і оборони України. У висновках дослідники зазначають, що термін "дезінформація" є відносно новим у правовій науці, однак має чітко виражений негативний зміст, спрямованість і наслідки, а ефективна протидія цьому явищу залежить від низки чинників, розглянутих у праці [3].

Корисним вважаємо наукове дослідження І. Похиленко "Документування війни як інструмент протидії дезінформації та російській пропаганді: український досвід" [4]. Дослідниця зосереджує увагу на російсько-українській війні, що триває від 2014 р., а 2022-го переросла в повномасштабне вторгнення. Фахівці, правозахисники, митці, журналісти й аналітики зібрали великий обсяг матеріалів, у яких зафіксовано події, факти й особисті історії. Це не лише збереження історичної пам'яті, а й дієвий засіб протидії російській дезінформації, що намагається спотворити суть, хід і наслідки агресії. Перевагою дослідження є чіткий фокус на українському досвіді, що свідчить про практичну цінність теми, а також приклади застосування документування для інформування світової спільноти та запобігання викривленню фактів, підсилені аргументацією.

Дезінформація в інтернеті

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну призвело до стрімкого зростання кількості дезінформації, маніпуляцій і пропаганди в інформаційному просторі. Ці явища впливають на медіасередовище та споживачів інформації.

Публікацію Н. Кутузи та Д. Тельпіса "Дезінформація як складник ІПСО в мегадискурсі: маніпулятивний аспект (на прикладі російсько-української війни періоду повномасштабного вторгнення)" присвячено дослідженню дезінформації як складника інформаційно-психологічних спеціальних операцій (ІПСО), спрямованих проти України [5]. У праці запропоновано тематичну класифікацію видів дезінформації, характерних для російсько-українського протистояння. Науковці приділили увагу ефектам дезінформації в соцмережах. Цінність дослідження полягає в тому, що науковці потрактовують дезінформацію не лише як інформаційну загрозу, а і як елемент інформаційно-психологічних операцій, що допомагає ширше зрозуміти її маніпулятивний потенціал. На відміну від попередніх праць, у яких було розглянуто переважно інституційні та

безпекові аспекти, автори акцентують на маніпулятивному вимірі дезінформації. Це дає змогу доповнити наявні дослідження новим поглядом. На нашу думку, авторська класифікація видів дезінформації РФ у війні проти України допомагає систематизувати й аналізувати методи, які ворог використовує для поширення неправдивої інформації, а також краще розуміти механізми впливу, виявляти нові загрози та розробляти ефективні контрзаходи для захисту інформаційного простору.

Наукова література, матеріали форумів і конференцій з теми дезінформації в інтернеті охоплюють теоретичні засади та практичні аспекти застосування цього інструмента. Дослідники аналізують основні канали й методи поширення фейкових повідомлень, а також роль соціальних мереж та алгоритмів онлайн-платформ у формуванні викривленого інформаційного середовища. У працях узагальнено вплив цифрових маніпуляцій на суспільство й інформаційну безпеку. Значну увагу приділено методам виявлення дезінформації та підвищення стійкості до неї користувачів. Такі напрацювання формують основу для розроблення ефективних способів протидії інформаційним загрозам.

Корисною є праця О. Кузнецової "Ознаки російської дезінформації, створеної ШІ в Інтернет-ЗМІ, соціальних мережах" [6]. Авторка наголошує на важливості обізнаності кожного громадянина України та демократичних країн із характерними ознаками російської дезінформації в інтернет-медіа. Такі знання є критично необхідними не лише через зростання ролі дезінформації у веденні інформаційної війни, що передувала та супроводжує збройну агресію, а й через її тривалий вплив на свідомість і психіку людей. На переконання дослідниці, російські інтернет-медіа та соціальні мережі становлять особливу загрозу для людей, які не набули навичок медіаграмотності. Важливо, що для протидії деструктивному впливу російської інформаційної агресії авторка аналізує попередні дослідження, у яких ідентифіковано зовнішні й приховані ознаки дезінформації, створеної, зокрема, за допомогою штучного інтелекту. У майбутньому, на наш погляд, такі напрацювання сприятимуть формуванню ефективних механізмів виявлення й нейтралізації дезінформаційних атак, а також удосконаленню інструментів інформаційної безпеки та розробленню адаптивних стратегій протидії новітнім технологічним загрозам.

В. Денисюк у публікації "Антиукраїнські історичні наративи в російськомовному YouTube-просторі як загроза національній безпеці

України" дослідив інформаційно-комунікаційні зміни останніх десятиліть, зокрема активне впровадження персональних комп'ютерів, смартфонів, а також цифрових платформ, які стали засобом комунікації та поширення ідей; описав переваги й недоліки соціальних мереж загалом і платформи YouTube зокрема в контексті поширення історичних наративів [7]. Окрім того, науковець розглядає російський офіційний історичний дискурс, його співвідношення з національними наративами країн-сусідів, особливо України, з'ясовує відмінності в підходах до формування політики історичної пам'яті у РФ і державах Європи. В. Денисюк обґрунтував потребу активного поширення в Україні власного національного історичного наративу як елементу підтримання інформаційної та національної безпеки. Окреслені у статті механізми маніпулятивного використання історії як інструменту інформаційної війни дають змогу краще зрозуміти логіку пропагандистських стратегій, що, зі свого боку, створює підґрунтя для розроблення ефективних методів ідентифікації та спростування фейкових історичних конструкцій.

Вплив дезінформації на національну безпеку

Опрацьована наукова література з проблеми впливу дезінформації на національну безпеку охоплює міждисциплінарні дослідження. Науковці розглядають механізми інформаційних атак, спрямованих на дестабілізацію суспільно-політичної ситуації, підрив довіри до державних інституцій і формування ворожих наративів. Значну увагу приділено аналізу загроз, які створює дезінформація в умовах гібридної війни, та розробленню стратегій протидії.

Актуальною, на наш погляд, є праця Н. Литвин та А. Ярош, які досліджують вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану й аналізують сучасні методи боротьби з цим явищем [8]. Автори переконані, що введення воєнного стану й активні бойові дії спричинили серйозну загрозу в інформаційному просторі, підсилену масштабною пропагандистською кампанією РФ. Дослідники відводять медіа головну роль у формуванні громадської думки, наголошуючи, що вони можуть як протидіяти дезінформації, так і сприяти її поширенню. Вважаємо, що публікація відповідає викликам сьогодення та має прикладний характер, адже містить пропозиції щодо вдосконалення нормативної бази та підвищення стійкості громадян до маніпуляцій.

У статті В. Сірко "Дезінформація під час російсько-української війни" розглянуто поняття дезінформації як інструменту впливу на суспіль-

ство, проаналізовано її наслідки та методи поширення [9]. Дослідниця констатує, що РФ активно використовує сотні фейкових акаунтів і десятки фіктивних медіа для деструктивного інформаційного впливу. Тиск може бути настільки масштабним, що здатний змінювати громадські настрої не лише в Україні, а й у країнах Європи та США. Якщо порівняти праці В. Сірко та І. Кушнір і С. Адамчук щодо визначення терміна дезінформації, то спільною рисою є те, що науковці потрактовують це явище як цілеспрямоване, свідоме поширення неправдивої чи викривленої інформації з метою впливу на громадську думку чи поведінку. В обох працях також наголошено саме на навмисності дезінформації. Водночас В. Сірко зосереджує увагу на контексті російсько-української війни, зокрема використанні фейків як елементу гібридної агресії, а І. Кушнір і С. Адамчук — на організаційно-правових аспектах протидії й аналізі нормативної бази. Отже, перше визначення зорієнтовано на воєнно-політичний вимір, а друге — на правові механізми реагування.

У статті Б. Гривнака, І. Лопушинського, І. Сапіжак "Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни" розглянуто теоретичні підходи до трактування поняття "дезінформація", висвітлено її деструктивну роль в контексті загроз національній безпеці України, проаналізовано національні законодавчі норми, спрямовані на протидію негативним інформаційним впливам [10]. Автори визначили рівень загроз, які становить дезінформація для національної безпеки України в умовах гібридної агресії, й дійшли висновку, що у цифрову епоху це явище набуло нових масштабів. Варто зауважити, що у працях Б. Гривнака, І. Лопушинського, І. Сапіжак і В. Сірко дезінформацію визначено як цілеспрямоване поширення неправдивої інформації, наголошено на значенні стратегічного характеру дезінформаційних кампаній та їх використанні як інструменту гібридної війни РФ проти України. Водночас у першій статті докладно розкрито системний і комплексний характер дезінформації з ретельним аналізом інституційних механізмів протидії, тоді як у другій увагу сконцентровано на конкретних прикладах інформаційних атак та їхніх правових аспектах.

Дезінформація підриває підвалини демократії, спотворюючи суспільну думку, що спричиняє недовіру до інституцій, перешкоджає усвідомленому ухваленню рішень, поляризує суспільство, загрожуючи основам вільного й справедливого управління. У цьому контексті

актуальним є дослідження А. Крапа "Дезінформація як загроза демократії та державному управлінню", що містить аналіз дезінформації як загрози демократичним цінностям і системі державного управління, особливо в умовах війни в Україні [11]. Науковець зосередив увагу на впливі дезінформаційних кампаній на політичні та соціальні процеси, висвітлив способи поширення неправдивої інформації та надав оцінку ефективності наявних заходів із протидії інформаційним маніпуляціям. Цінність розвідки полягає в дослідженні конкретних механізмів впливу дезінформації на суспільно-політичну стабільність, а також пропозиціях щодо вдосконалення законодавчих і комунікаційних інструментів протидії. Важливо, що у праці окреслено стратегічні напрями посилення інформаційної безпеки в умовах гібридних загроз.

Методи боротьби міжнародних організацій з дезінформацією

У проаналізованій науковій літературі, що стосується методів боротьби з дезінформацією міжнародних організацій, висвітлено цінний досвід провідних інституцій, зокрема ООН, ЄС і НАТО. Автори багатьох праць досліджують нормативно-правові механізми, інформаційні кампанії й технологічні інструменти, спрямовані на виявлення та нейтралізацію фейкового контенту. Аналіз закордонного досвіду дає змогу визначити ефективні практики, які доцільно адаптувати до умов України для підвищення інформаційної безпеки.

О. Звоздецька розглядає підходи ЄС до осмислення й визначення складної проблеми поширення недостовірних відомостей, що спричиняє забруднення інформаційного простору. Це явище становить серйозну загрозу не лише інформаційній безпеці європейських держав, а й підриває фундаментальні норми та демократичні цінності, на яких базується легітимність інституцій і політична стабільність Європейського Союзу. Авторка наголошує, що однією з перешкод у вивченні феномену дезінформації є множинність термінів, які визначають неправдиву інформацію, зокрема "фейки", "дезінформація", "пропаганда", "маніпуляція інформацією", "інформаційний безлад", "гібридна війна". Термінологічна різноманітність свідчить про брак узгодженості й спільного бачення головними стейкхолдерами суті проблеми. Для розроблення ефективних стратегій і механізмів боротьби з дезінформацією слід забезпечити чіткість у формулюванні цілей і визначеннях [12]. Для науковців публікація є цінною тим, що пропонує систематизацію підходів ЄС і висвітлює перспек-

тиви адаптації європейського досвіду у сфері інформаційної безпеки.

О. Полегкий у статті "Протидія кремлівській дезінформації в ЄС" зазначає, що в XXI ст. інформаційна війна та гібридні загрози стали відчутним викликом для багатьох країн, особливо через агресивний реваншизм РФ. Від 2014 р. Кремль активізував операції впливу й проти України, й проти західних демократій. Загроза російської дезінформації актуальна для всієї Європи, проте окремі країни досі недооцінюють небезпеку чи толерують російську присутність. Автор робить висновок, що після років агресії РФ в Україні та втручання у вибори в Європі, уряди починають переходити від сумнівів до активних заходів протидії [13]. На нашу думку, стаття є доволі актуальною, адже систематизує досвід Європейського Союзу в протидії московській дезінформації, зокрема через створення спеціалізованих структур і координацію міждержавних зусиль. Важливим є також висвітлення співпраці ЄС із медіа та громадянським суспільством, що сприяє підвищенню інформаційної стійкості. Такий аналіз дає Україні можливість запозичити перевірені методи боротьби з дезінформацією й інтегрувати їх у власну систему інформаційної безпеки.

Співпраця України з міжнародними організаціями

У науковій літературі, присвяченій співпраці України з міжнародними організаціями у сфері інформаційної безпеки, узагальнено досвід спільних ініціатив з ЄС, НАТО, ОБСЄ та іншими інституціями, зосереджено увагу на нормативно-правових засадах взаємодії, програмах протидії дезінформації та підвищення кіберстійкості. Наприклад, В. Дрогомирецька розглядає питання співпраці нашої держави з міжнародними організаціями у сфері забезпечення європейської безпеки в умовах гібридної війни на Донбасі. Авторка зауважує, що сучасну геополітичну боротьбу дедалі частіше здійснюють за допомогою гібридних, інформаційних і психологічних війн [14]. Дослідження дає змогу глибше зрозуміти роль міжнародних організацій у зміцненні безпеки України в умовах гібридної війни й значення співпраці у сфері інформаційної безпеки, що є особливо актуальним у сучасних умовах. У майбутньому це може сприяти виробленню цілісних стратегій інтеграції нашої країни до європейського безпекового простору.

Важливе значення в контексті порушеної проблеми має онлайн-семинар "Протидія дезінформації: європейські підходи та стандарти", що був організований спільно проектом "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для

підтримки свободи медіа в Україні" й Міністерством культури та інформаційної політики України та відбувся 16—17 лютого 2021 р. Українські та міжнародні експерти презентували європейські стандарти й приклади боротьби з дезінформацією у традиційних і нових медіа, наголошуючи на потребі формування комплексного підходу до протидії дезінформації в Україні з урахуванням стандартів Ради Європи та досвіду ЄС. Учасники зустрічі зазначали, що комплексне розуміння інформаційного простору є ключем до створення безпечного середовища, яке захищає свободу вираження поглядів [15]. Такі семінари дають змогу обмінюватися досвідом між Україною та європейськими партнерами у сфері протидії дезінформації, формують розуміння сучасних стандартів і практик, які можуть бути адаптовані до українських реалій.

Висновки. Опрацьовані під час дослідження джерела свідчать, що дезінформація є однією з головних загроз сьогодення й розглядається як свідоме поширення неправдивої чи викривленої інформації з метою маніпуляції суспільною свідомістю, підриву довіри до урядових інституцій і дестабілізації держави. Автори більшості праць наголошують, що ця загроза набуває особливої сили в умовах війни, коли інформаційний простір стає одним з основних місць протистояння. Науковці демонструють різні підходи до вивчення проблеми: одні дослідження зосереджено на правових і безпекових аспектах, інші — на соціально-психологічному впливі дезінформації й ролі медіа.

Спільним для різних підходів є визнання потреби системної протидії, що передбачає правове регулювання, освітні програми з медіаграмотності, розвиток цифрових навичок користувачів і співпрацю з онлайн-платформами. Значну увагу дослідники приділяють технологічним методам виявлення фейків і прогнозуванню майбутніх інформаційних загроз. Українські науковці акцентують на безпосередньому зв'язку фейкових повідомлень із воєнним контекстом і національною безпекою.

Автори праць наголошують, що дезінформація становить серйозну загрозу не лише для України, а й для Європейського Союзу, оскільки підриває єдність, впливає на політичні процеси та створює ризики для демократичних інституцій. Це свідчить про глобальний характер проблеми, подолання якої потребує колективних зусиль.

У результаті проведеного дослідження доведено, що нині дезінформація є одним із головних інструментів гібридної агресії РФ проти України, який країна-загарбниця активно вико-

ристовує впродовж усього періоду протистояння. Ці виклики потребують ґрунтовнішого аналізу, що дасть змогу не лише зрозуміти динаміку формування дезінформаційних вкидів, а й виявити механізми їх нейтралізації в інформаційному просторі.

Узагальнюючи зазначимо, що ефективна протидія дезінформації має поєднувати внутрішні національні заходи з міжнародним досвідом, що допоможе формувати стійку інформаційну політику. Вона повинна базуватися на поєднанні правових, інституційних, технологічних і про-світницьких інструментів, здатних забезпечити

захист суспільства від маніпуляцій і сприяти зміцненню державної стабільності.

Перспективи подальших досліджень охоплюють кілька основних напрямів: 1) розвиток методів виявлення та прогнозування інформаційних загроз; 2) вивчення психологічного впливу дезінформації на різні соціальні групи, зокрема в умовах тривалих конфліктів; 3) міждисциплінарні розвідки, що поєднують правовий, безпековий, комунікаційний і технологічний підходи; 4) розроблення ефективних стратегій міжнародної співпраці й універсальних стандартів інформаційної безпеки.

Список бібліографічних посилань

1. Миронюк О. Дезінформація: як розпізнати та боротися. 24.11.2023. *Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича*. URL: <https://law.chnu.edu.ua/dezinformatsiia-yak-rozpiznaty-ta-borotysia/> (дата звернення: 21.05.2025).
2. Куницький О. Як Україна протистоїть дезінформаційним кампаніям РФ. 14.05.2024. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-ukraina-protistoit-dezinformacijnim-kampaniam-rf2-a-69041027/a-69041027> (дата звернення: 21.05.2025).
3. Кушнір І. П., Адамчук С. В. Протидія дезінформації: організаційно-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 470—474. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.78>.
4. Похиленко І. С. Документування війни як інструмент протидії дезінформації та російській пропаганді: український досвід. *Зовнішнє інформаційне маніпулювання та втручання в умовах сучасних конфліктів* : матеріали інтернет-конференції. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк. 2025. С. 157—161.
5. Кутуза Н. В., Тельпіс Д. М. Дезінформація як складник ІПСО в мегадискурсі: маніпулятивний аспект (на прикладі російсько-української війни періоду повномасштабного вторгнення). *Записки з українського мовознавства*. 2023. Вип. 30. С. 282—292. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283887>.
6. Кузнецова О. Ознаки російської дезінформації, створеної ШІ в Інтернет-ЗМІ, соціальних мережах. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: *Журналістика*. 2024. № 1 (7). С. 79—89. DOI: <https://doi.org/10.23939/sjs2024.01.079>.
7. Денисюк В. І. Антиукраїнські історичні наративи в російськомовному YouTube-просторі як загроза національній безпеці України. *Acta Securitatae Volynienses*. 2023. № 1. С. 12—20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2023-1-2>.
8. Литвин Н. А., Ярош А. О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 288—290. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/69>.
9. Сірко В. С. Дезінформація під час російсько-української війни. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Ч. 3. С. 235—237. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.39>.
10. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія: *Екологія. Публічне управління та адміністрування*. 2024. Вип. 1. С. 53—63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.07>.
11. Крап А. Дезінформація як загроза демократії та державному управлінню. *Український політико-правовий дискурс*. *Політологія*. 2025. 15 с. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15108404>.
12. Звоздецька О. Дезінформація як загроза національній безпеці Європейського Союзу: проблеми та підходи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. Т. 43. С. 30—39. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2021.43.30-39>.
13. Полегкий О. Протидія кремлівській дезінформації в ЄС. *Центр публічної дипломатії*. URL: <http://publicdiplomacy.org.ua/?p=969> (дата звернення: 04.06.2025).
14. Дрогомирецька В. К. Співробітництво України з міжнародними організаціями у формуванні Європейської безпеки в умовах "гібридної війни" на Сході України. *Прикарпатський вісник НТШ*. *Думка*. 2018. № 5. С. 195—200.
15. Протидія дезінформації: європейські підходи та стандарти. 24.02.2021. *Офіс Ради Європи в Україні*. URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-council-of-europe-project-strengthening-freedom-of-media-access-to-information-and-reinforcing-public-broadcasting-system-in-ukraine-uk/-/asset_publisher/ujPuxOuITf78/content/responding-to-disinformation-european-practices-and-standards (дата звернення: 28.05.2025).

Liudmyla Demianenko,
PhD of Philology, Senior Researcher,
VNLU

Eugenia Glushchuk,
Junior Researcher, Foundation of the Presidents
of Ukraine, VNLU

Disinformation as a means of Russian-Ukrainian confrontation

The article reviews key scholarship on disinformation in general and within the Russian-Ukrainian confrontation, emphasizing its role in hybrid warfare. It highlights the contributions of scholars, journalists, and analysts in documenting facts and countering Russian manipulative narratives. The text underscores the importance of truth documentation for information security and historical memory. It also stresses the interdisciplinary nature of research, which combines history, political science, journalism, security studies, and sociology. Acknowledging the impossibility of covering all existing works, the author calls for further historiographical studies on how approaches to disinformation evolve during different stages of the war. Such research is viewed as essential for shaping effective strategies of information resistance.

Keywords: *disinformation; counteraction; Russian-Ukrainian confrontation; national security; information sovereignty; institutions; libraries*

References

1. Myroniuk O. (2023). Dezinformatsiia: yak rozpiznaty ta borotysia. *Chernivetskyi natsionalnyi universytet im. Yu. Fedkovycha*. Available at: <https://law.chnu.edu.ua/dezinformatsiia-yak-rozpiznaty-ta-borotysia/>.
2. Kynytskyi O. (2024). Yak Ukraina protystoit dezinformatsiinym kampaniiam RF. *Deutsche Welle*. Available at: <https://www.dw.com/uk/ak-ukraina-protystoit-dezinformacijnim-kampaniam-rf2-a-69041027/a-69041027>.
3. Kushnir I. P. & Adamchuk S. V. (2025). Protydiia dezinformatsii: orhanizatsiino-pravovyi aspekt. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 1, pp. 470—474. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.78>.
4. Pokhylenko I. S. (2025). Dokumentuvannia viiny yak instrument protydii dezinformatsii ta rosiiskii propahandi: ukrainskyi dosvid. *Zovnishnie informatsiine manipuliuvannia ta vtruchannia v umovakh suchasnykh konfliktiv*: materily internet-konferentsii. Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. Lutsk, pp. 157—161.
5. Kutuza N. V. & Telpis D. M. (2023). Dezinformatsiia yak skladnyk IPSO v mehadyskursi: manipulyatyvnyi aspekt (na prykladi rosiisko-ukrainskoi viiny periodu povnomasshtabnoho vtorhnennia). *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*, 30, pp. 282—292. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283887>.
6. Kuznetsova O. (2024). Oznaky rosiiskoi dezinformatsii, stvorenoi ShI v Internet-ZMI, sotsialnykh merezhakh. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Seriya: Zhurnalistyka*, 1 (7), pp. 79—89. DOI: <https://doi.org/10.23939/sjs2024.01.079>.
7. Denysiuk V. I. (2023). Antyukrainski istorychni naratyvy v rosiiskomovnomu YouTube-prostori yak zahroza natsionalnii bezpetsi Ukrainy. *Acta Securitatae Volynienses*, 1, pp. 12—20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2023-1-2>.
8. Lytvyn N. A. & Yarosh A. O. (2024). Vplyv dezinformatsii na natsionalnu bezpeku Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2, pp. 288—290.
9. Sirko V. S. (2022). Dezinformatsiia pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, 4 (3), pp. 235—237. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.39>.
10. Hryvnyak B., Lopushynskyi I. & Sapizhak I. (2024). Dezinformatsiia yak zahroza natsionalnii bezpetsi Ukrainy v umovakh neoholosheno rosiisko-ukrainskoi viiny. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seriya: Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 1, pp. 53—63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.07>.
11. Krap A. (2025). Dezinformatsiia yak zahroza demokratii ta derzhavnomu upravlinniu. *Ukrainskyi polityko-pravovyi diskurs. Politolohiia*, 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15108404>.
12. Zvozdetska O. (2021). Dezinformatsiia yak zahroza natsionalnii bezpetsi Yevropeiskoho Soiuzu: problemy ta pidkhody. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*, 43, pp. 30—39. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2021.43.30-39>.
13. Polehkyi O. (n. d.). Protydiia kremlivskii dezinformatsii v YeS. *Tsentr publichnoi dyplomatii*. Available at: <http://publicdiplomacy.org.ua/?p=969>.
14. Drohomiretska V. K. (2018). Spivrobitnytstvo Ukrainy z mizhnarodnymy orhanizatsiiamy u formuvanni Yevropeiskoi bezpeky v umovakh "hibrydnoi viiny" na Skhodi Ukrainy. *Prikarpatiskij visnyk NTSu. Dumka*, 5, pp. 195—200.
15. Protydiia dezinformatsii: yevropeiski pidkhody ta standarty. (2021). *Ofis Rady Yevropy v Ukraini*. Available at: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-council-of-europe-project-strengthening-freedom-of-media-access-to-information-and-reinforcing-public-broadcasting-system-in-ukraine-uk/-/asset_publisher/ujPuxOuITf78/content/responding-to-disinformation-european-practices-and-standards.

Надійшла до редакції 9.09.2025